

LA VIE SEXUELLE DES BELGES
THEATER ANTIGONE OVER *DE DRANG* VAN FRANZ XAVER KROETZ

Een kerkhof annex bloemenhandel, daar brengt het koppel Greta en Hubert Vervloesem al jaren de dag mee door. 's Nachts wordt zo nu en dan eens amechtig geneukt. Tot niemands voldoening.

Dan stapt Patrick op de scène, na twee jaar en drieënnegentig dagen nor wegens potloodventerij. Hij lijkt een ongevaarlijke jongen, murw gekneed door het gevangenisregime en suf door het slikken van driftremmers. Brave Greta geeft haar broer een nieuwe kans als hulp in de zaak. Dat is niet naar de zin van Hubert Vervloesem die hem als katalysator gebruikt voor zijn huwelijksproblemen. Door Patrick te jennen en verdacht te maken, treitert hij Greta. Zo meent hij haar te moeten straffen voor zijn eigen seksuele tekortkomingen. "Projectie" zou Freud diagnosticeren. Maar Hubert heeft zo zijn eigen denkpijles. Een denkende mens, zo noemt hij zichzelf. Ik neuk, dus ik ben, ik ben, dus ik denk. Of is het andersom?

En denken doet hij: gestoffeerd met halve waarheden uit de hartsrubrieken van de pulpvers, redeneert hij Patrick in de verdomhoek en drijft hij zijn vrouw de gordijnen in met uitspraken als: "Een zaag van een wijf heeft geen onderlijf" of "Laten we eens de sporen van zijn sperma volgen." Tussendoor wordt er driftig teelaarde aangedrukt in bloempotten.

Patrick's verleden bevrijdt en activeert het libido en de roze dagdromen van de bewoners van de bloemenwinkel. Hubert verlustigt zich in zijn geprojecteerde fantasieën. Nicky, het winkelmeisje, die in Patrick haar allerlaatste kans op geluk ziet, jaagt wanhopig en al snel hysterisch op een beetje liefde. Al verwacht het arme kind drift met tederheid. Een en ander voert haar in de armen van Hubert. Prompt stort Greta's wereld in, terwijl alles voor haar voordien nog zo evident en zo proper leek. Rationaliseren en liegen, dreigen en verleiden, chantage en lustmoord, niets laat ze onverlet om *haren* Hubert terug te winnen. Op de planken gaan vier kleine lieden tegen elkaar in het verweer. De emotionele ravage is compleet, ook visueel, met een scène vol aarde en geknakte bloemen.

Even wordt Patrick's labiele evenwicht bedreigd, maar dan besluit hij wijselijk om bloemenkransen en grafkuilen te laten voor wat ze zijn en op te stappen. Prompt valt alles terug op zijn plaats en in Huize Vervloesem gaat alleman naarstig aan 't werk. Maar alle betrokkenen blijven zitten met flinke krassen op hun ziel. Blote seks isoleert mensen veeleer dan dat het hen nader tot elkaar brengt. Eind goed, niks goed. Of toch: er is leven, ja er is leven voor de dood.

Op het eerste gezicht is er anno 1997 veel *déjà vu* in *De drang* (*Der Drang*, 1994), een soort vervolg op *Lieber Fritz* uit 1972. Wat vijftientig jaar geleden wellicht choquant was en rauw realistisch werd genoemd, is nu behoorlijk vervelend. Suggestieve bewegingen, een kijk op wat onderbroeken, ach... en zelfs de vermelding van homo's en aids tilt geen ooglid meer op. Wat acteurs dan wel zouden kunnen uithalen om het huidige theaterpubliek nog te choqueren, zou ik zo niet weten. Of misschien is het wat te vroeg op het seizoen voor een theatergezelschap om te chargeren. De flinterdunne plot, de voorspelbare driehoeksverhouding en een weinig inventief decor dat de acteurs eerder in de weg stond dan stimuleerde, ook dat allemaal maakte het de toeschouwer moeilijk. Een vluiggertje van een gedateerde Franz Xaver Kroetz lijkt het wel.

De discussie over wat onnatuurlijk (lees: onnuttig), immoreel of misschien bespreekbaar is, heeft zich ruim twee decennia later en in volle Dutroux-tijdperk verbreed. Perversiteiten als *auto-erotische asfyxie* of *necrofilie* hebben precies door hun bestaan de grenzen van het toelaatbare verlegd. Zijn er wel definitieve grenzen voor het individu? Seksuele drang camoufleert misschien iets geheel anders. Toegeven aan die drang is sinds Emma Bovary, Constance Chatterley en Lolita heel duidelijk een vluchtweg, een zich verzetten tegen maatschappelijke conventies eerder dan het volgen van een instinct. De vraag wat volwassen individuen in volle vrijheid alleen of met elkaar in bed mogen of niet mogen uitvoeren, is irrelevant geworden.

Kroetz suggereert gelukkig nog andere vragen: wat is de verhouding tussen liefde en het mechanisme van seks? En is die verhouding anders bij mannen dan bij vrouwen? Is lustbeleving cultuurgebonden, in Beieren bijvoorbeeld anders dan in Vlaanderen? Kunnen mensen het recht afdwingen op iemands liefde? Welke utopie zoeken wij wel doorheen passie? Wat is lust, drift, passie, seks *an sich*? De westerse literatuur concentreert zich al sinds *Ilias* intens op dit fenomeen dat onze geesten en onze lijven lijkt te sturen. Zonder sluitend antwoord. Oplossingen krijg je ook van Kroetz niet. Die moet je maar zelf bedenken. Laten we beginnen met even afstand te nemen van die drang, met er even hard om te lachen. Die ongeremdheid weekt misschien een of ander antwoord los.

Dat lachen was onafwendbaar in het deel voor de pauze. Huberts oneliners en de Vlaamse tint van tekst en kostumering misten hun effect niet. Nadien werd het pijnlijker en viel er alsmáar minder te lachen. Plots was alles niet meer zo grappig. De bühne werd bevolkt door zielepoten die wanhopig aan de rok van hun universum trokken, elk op hun manier: mechanisch, spastisch, clichématig, karikaturaal. Praten

lukte niet zo goed meer, converseren helemaal niet. Even bleek iedereen sensitief. Bij het afscheid van Patrick. Even maar, waarna alles in de oude plooiën terugviel.

Patrick VANLEENE

De ontleningen komen van Jean Bucquoy, Descartes, Freek de Jonge en Lucebert en de inspiratie van Catherine Belsey.

De drang wordt gespeeld door de Antigone-cast: Sofie Declair (Nicky), Sien Eggers (Greta), Lukas Smolders (Patrick) en Erik Van Herreweghe (Hubert Vervloesem) in een regie van Jos Verbist. De Vlaamse vertaling is van Filip Vanluchene. Première: 26 september 1997 in De Kortrijkse Schouwburg.